

Николай ГУЙВАНЮК
(Черновцы)

ЭМАНСИПАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ В
ГАЛИЦКОМ СЕЛЕ В КОНЦЕ XIX – НАЧАЛЕ
XX в. В РЕЦЕПЦИИ ЛЕСЯ МАРТОВИЧА

В статье раскрыто отображение Лесем Мартовичем в художественной прозе эмансипационных процессов в галицком селе в конце XIX – начале XX в. Обнищание крестьян, их экономическая безысходность, большие страдания в условиях тяжелого социального и национального гнета, работа по найму, семейно-бытовые драмы, порожденные нищетой, – все это воспроизведено в рассказах «Лумера», «Изобретенная рукопись о Русском крае», «Музыкальная смерть», «За топливо» «За границу», «Вот достюда моё», «На торге», «Стрыбожий подарок» и др. В названных произведениях писатель изображает тот переходный период эмансипационных процессов крестьянства, когда оно начало осознавать собственное достоинство и постепенно вырывалось из пут экономической эксплуатации. Писатель стремился утвердить в его психологии такие черты, как непримиримость к любой формы гнета.

Ключевые слова: Лесь Мартович, Галичина, крестьянство, эмансипация.

Mykola HUYVANYUK
(Chernivtsi)

EMANCIPATION PROCESSES
IN THE GALICIAN VILLAGE IN THE LATE
XIX – EARLY XX CENTURY IN RECEPTION
OF LES MARTOVYCH

The article deals with emancipation processes in the Galician village in late nineteenth – early twentieth century mapped by Les Martovych in his prose. Les Martovych took active socio-political and literary activity representing peasant environment. The impoverishment of the peasants, their economic despair, great pain in conditions of severe social and national oppression, work employment, family and domestic tragedy caused by poverty – all this is reflected in his stories «Lumera», «Invented manuscript about Rus' land», «Strybozhyy gift» «People's burden» and others. In these works, the writer describes a transition emancipation processes Galician peasantry, when it began to realize their dignity and gradually escaping from the shackles of economic exploitation. The writer tried to establish in his psychology traits such as intolerance to any form of oppression. The article notes that the works of Les Martovych is deeply meaningful hints, tips – you have to fight against usury, to demand fair pay for the work to achieve fair elections and so on. He tried to awaken a sense of human dignity of peasants, instilled in their hearts faith in ourselves. This would intensify competition emancipation of Galician peasantry, which eventually would lead to further fight for its place in the society.

Keywords: Les Martovych, Galicia, the peasantry, emancipation.

УДК 94(477.831.86) «1890/1914»

© Андрій КОРОЛЬКО
(Івано-Франківськ)

«КОЛОМИЙСЬКЕ ТОВАРИСТВО НАРОДНИХ
СПІЛОК»: ІДЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
І ПРАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЇЇ ОСЕРЕДКІВ
НА ПОКУТТІ (КІНЕЦЬ XIX – ПОЧАТОК XX ст.)

У статті висвітлено діяльність «Коломийського товариства Народних спілок» та його осередків на Покутті наприкінці XIX – на початку XX ст. Звернено увагу на передумови створення «Народних спілок» в краї, охарактеризовано статут коломийського центрального осередку товариства, показано мережу заснування осередків «Коломийського товариства Народних спілок» на Покутті, розглянуто внесок керівників у створення і практичну роботу осередків «Коломийського товариства Народних спілок», проаналізовано перешкоди влади в організації осередків товариства, простежено культурно-просвітню діяльність «Народних спілок».

Ключові слова: «Народна спілка», «Коломийське товариство Народних спілок», Покуття, радикали, реєстрація товариства, збори делегатів, культурно-просвітня робота.

У 1880–1890-х рр. український радикальний рух отримав поширення на Покутті. Покуття – аграрний край, тому радикали особливу увагу приділяли селянській масі, вбачаючи в ній основу демократичного руху. Ідеологічною опорою на місцях мали стати засновані осередки товариства «Народна спілка», які в практичній роботі мали займатися створенням читалень, бібліотек, ощадних і позичкових кас, створенням рільничих і промислових шкіл тощо. До створення товариства причетна низка відомих громадських діячів Покуття: І. Гарасимович, С. Данилович, К. Трильовський, Т. Окуневський та інші.

Зауважимо, що досліджувана проблема не була предметом окремого дослідження, хоча б у формі наукової статті. Лише чернівецький історик М. Гуйванюк, говорячи про передумови появи українського січового руху в Галичині й Буковині, стверджує, що в 1890-х рр. під впливом радикалів на Покутті почали створюватися товариства «Народні спілки», мета яких полягала в піднесенні життєвого та освітнього рівня українців. На думку дослідника, за короткий проміжок часу «Народні спілки» стали осередками Радикальної партії в селах Покуття. Їхні члени вели непримиренну боротьбу з москвофілами, а також піддавали критиці поступливу політику народолюбів¹.

Велику кількість інформації з досліджуваної проблеми почерпнуто з радикальних періодичних часописів, альманахів і календарів «Народ» (1890–1895), «Хлібороб» (1891–1895), «Громадський Голос» («Новий Громадський Голос»; 1895–1914, з перервами), «Хлопська Правда» (1903, 1911), «Запо-

рожець» (1904, 1908–1914), «Отаман» (1905–1906), які виходили у Коломиї і Львові. На сторінках часописів і у додатках до них аналізувалася організаційна робота «Коломийського товариства Народних спілок» та його осередків на місцях. До уваги взяті також народовські часописи «Батьківщина» (1892–1896), «Свобода» (1897–1914) і «Діло» (1890–1914): автори дописів до цих газет більш критично ставилися до діяльності цього товариства.

Частину матеріалу взято з архівних джерел. Зокрема, у ф. 146 «Галицьке намісництво, м. Львів. Президія» Центрального державного історичного архіву України у м. Львові зберігаються прохання засновників «Коломийського товариства Народна спілка» про затвердження статуту, матеріали про реєстрацію осередків товариства наприкінці XIX ст. – на початку XX ст. на території Покуття².

Мета статті – висвітлити діяльність «Коломийського товариства Народних спілок» та його осередків на Покутті наприкінці XIX – на початку XX ст. Досягнення мети передбачає вирішення таких завдань: показати передумови створення «Народних спілок» в краї; охарактеризувати статут коломийського центрального осередку товариства; показати мережу заснування осередків «Коломийського товариства Народних спілок» на Покутті; показати внесок керівників у створення і практичну роботу осередків «Коломийського товариства Народних спілок»; проаналізувати перешкоди влади в організації осередків товариства; простежити культурно-просвітню діяльність «Народних спілок».

«Народна спілка» – це економічно-просвітне товариство, засноване українськими радикалами на Покутті на початку 1890-х рр.³. В культурно-просвітній роботі на території краю ця організація мала замінити діяльність осередків «Просвіти», які на той час не мали популярності серед українських селян. Громадський діяч, один з керівників «Просвіти» О. Колесса вбачав такі недоліки діяльності читалень «Просвіти»: по-перше, на відміну від польських національно-культурних товариств («Kółka rolnicze»), українські читальні не займалися наданням соціально-економічної допомоги своїм членам, не створювали позичкові і щадничі каси, промислові і торгівельні спілки, шпихліри (громадські зернохосвища, звідки видавали збіжжя в кредит. – А.К.), крамниці тощо; по-друге, місцеві осередки «Просвіти» діяли відокремлено одна від одної, не мали впливу на організацію роботи філіалу товариства; по-третє, не була налагоджена справа звітності товариств⁴. На думку українських радикалів Коломийщини, діяльність читалень «Просвіти» і товариства ім. М. Качковського не підлягали будь-якій критиці. Їх праця підпорядковувалася партійно-політичній заангажованості керівників – народовців і русофілів. Редакція радикального часопису «Народ» стверджувала, що

потрібно формувати вертикаль українських національно-культурних товариств не зверху вниз, цей процес створення осередків має йти паралельно – і в центрі, і на місцях: «[...] низ нехай устроює союзи читалень по краю, а верх [...] нехай їм віддають свої услуги [...]»⁵.

Вперше виступили з ідеєю створення «Народної спілки» лідери українського радикального руху С. Данилович і К. Трильовський напередодні її офіційного заснування на початку листопада 1890 р. на нараді селян та інтелігенції Снятинщини⁶.

Центральний осередок товариства створено у м. Коломия в 1890 р. У проханні до центрального комітету Галицького намісництва в Львові вказувалося: «Підписані задумують заложити в Коломиї «Коломийське Товариство Народних спілок» [...]». Серед підписантів переважно були юристи: депутат Галицького крайового сейму і австрійського парламенту Т. Окуневський, директор промислової «Гуцульської спілки» в Коломиї І. Гарасимович, кандидат адвокатури в Коломиї С. Данилович, міський приватний юрист О. Печерський, коломийський правник Т. Печерський, кандидат адвокатури в Снятині К. Трильовський, депутат Галицького сейму К. Гаморак⁷.

Офіційною датою заснування «Народної спілки» вважається 12 січня 1891 р. Члени-засновники на нараді у Коломиї назвали її руським (українським) економічно-просвітнім товариством, яка у своїй практичній роботі мала замінити польські осередки товариства «Kółka rolnicze» і українські читальні «Просвіти» в краї, які не могли здійснювати корисну працю в соціально-економічній сфері⁸. Головою організації обрано місцевого скарбника П. Корчинського, його заступником – директора промислової «Гуцульської Спілки» І. Гарасимовича. Членами головного осередку стали: адвокат С. Данилович; директор «Карпатської крамниці» у с. Яблунів Коломийського повіту К. Геник; купці П. Гладій з с. Березів і П. Ганущак з с. Корнич; коломийський міщанин М. Болахівський; селяни І. Дяків з с. Княждвір і П. Заяць з с. Раківчик. До контрольної комісії увійшли керівник «Народної торгівлі» в Коломиї Й. Тисовецький та селяни, управителі спілкової крамниці с. Іллінці Снятинського повіту О. Печерський і Ю. Лутчак⁹.

Згідно з першим статутом «Коломийського товариства Народних спілок», місцем перебування його керівного органу була Коломия. Практичною роботою охоплював околиці міста і покутську частину Галичини (сучасна південно-східна частина Івано-Франківської області). Мета товариства – піднесення добробуту і просвіти народу. Товариство ставило перед собою такі завдання: закладання і опіка в містах, містечках і селах народних спілок; в культурно-освітній сфері – «поучуване народу устно і письменно», створення читалень, бібліотек; в соціально-економічній царині – заснування ощадних і позичкових кас, громадських зер-

носовищ, промислово-торгівельних спілок і крамничок, сприяння в організації збору доброго насіння, постачання господарських машин, інвентарю та інших господарських потреб, улаштування господарських і промислових виставок, «закладання рільничих і промислових шкіл, взірцевих господарств і малих підприємств («варстатів»); у практичній площині розвою праці товариства – делегування членів для влаштування відчитів і практичних демонстрацій рільничо-промислових, наукових і забавних вечорниць у містах, містечках і селах Покуття, друкування популярних часописів і книжок неполітичного змісту»¹⁰.

Членами «Народної спілки» могли бути звичайні і «підпомагаючи» члени. Матеріальні статки товариства наповнювалися з членських внесків, а також з проведених вистав, відчитів, концертів, представлень, друкування літератури і часописів товариства. Керівними органами «Народної спілки» були: Загальні збори товариства; Центральний виділ (головний осередок) в м. Коломиї; контрольна комісія; повітові заступники товариства¹¹.

На місцях «Народна спілка» могла бути заснована на підставі статуту коломиїського центрального осередку товариства щонайменше 10 тутешніми членами. Процедура реєстрації місцевого осередку виглядала так: створена первинна організація зверталася до Коломиїського центрального осередку з інформацією про заснування; остання через засідання Центрального виділу розглядала це питання на своєму засіданні, після чого листом інформувала первинний осередок про його розгляд та повідомляла, що, згідно з законом про товариства від 1867 р., перед уконституванням місцевого осередку потрібно надіслати до центрального комітету Галицького намісництва в Львові статут «Народної спілки» в п'яти примірниках; місцевий осередок адресував лист-прохання з вказаними в ньому членами-засновниками про реєстрацію товариства та п'ять примірників статуту в найвищий виконавчий орган влади Королівства Галіції і Лодомерії Австро-Угорської імперії; відділення центрального комітету Галицького намісництва розглядало прохання членів-засновників місцевого осередку та інформувало Центральний виділ «Народної спілки» про позитивне рішення¹².

Кожна «Народна спілка» ставила за мету піднесення просвіти і добробуту мешканців своєї громади. Для її досягнення зобов'язувалася: утримувати читальню і бібліотеку; сприяти економічному піднесенню членів товариства шляхом вишукування джерел отримання дешевого товару і збуту місцевих продуктів через закладання крамниць, позичкових кас, громадських зерносовищ; користуватися допомогою, порадами і посередництвом Центрального виділу товариства¹³.

Членом місцевого осередку міг стати житель краю чоловічої і жіночої статі, який виконував по-

ложення статуту «Коломиїського товариства Народних спілок». Він повинен: платити до каси місцевої і головного осередку товариства вступні і періодичні внески; працювати задля піднесення свого господарства і промислу, шанувати працю і гроші, жити чесно і ошадно; опікуватися власною і родинною просвітою, ходити в неділю і в святкові дні до читальні, користуючись її газетами і книгами; з усіма членами «Народної спілки» жити в мирі і злагоді, допомагати в організації єдності, сприяти вступу в організацію нових представників громади. Кожен член міг брати участь в Головному зборі «Народної спілки» – виступати, вносити внески, голосувати, обирати і бути обраним, користуватися літературою читальні, бібліотек усіх інституцій товариства¹⁴.

Керівними органами місцевої спілки були Головний збір і Виділ. Головний збір товариства скликався центральним осередком. У його компетенцію входило: обирати голову і заступника, членів Виділу товариства; наглядати за діяльністю керівного осередку, орудувати майном «Народної спілки»; приймати до відома звіти Виділу товариства, контролювати його рахунки; встановлювати рівень річних внесків та інших датків на користь «Народної спілки»; налагоджувати суперечки між рядовими членами і головним осередком товариства. Головний збір був останньою інстанцією щодо виключення члена з «Народної спілки». Він же вирішував питання про розпуск товариства і ухвалював постанову про розподіл його майна. Правочинним рішення Головного збору «Народної спілки» було тільки тоді, коли присутніми на ньому було щонайменше половини членів, які голосували абсолютною більшістю голосів¹⁵.

Виділ «Народної спілки» (головний осередок) складався з голови, його заступника, писаря і чотирьох членів. Він керував усіма справами товариства, виконував рішення Головного збору, орудував його майном, слідкував за тим, щоб усі статuti місцевих осередків товариства були відповідно представлені і прийняті, приймав і виключав членів, скликавав Головний збір «Народних спілок». Головний осередок зобов'язувався: збирати щорічні членські внески по 10 крайцерів (кр.); подавати Центральному виділу товариства щорічний звіт про кількість членів, матеріальний фонд і розвиток «Народної спілки», інформувати про інші дані. На звернення Центрального виділу товариства головний осередок «Народної спілки» обирав делегатів на загальні збори товариства та на різні наради. Голова «Народної спілки», а у випадку його відсутності заступник, скликав і проводив засідання головного осередку та спільно з писарем або іншим членом підписував усі листи товариства. «Народна спілка» могла бути розпущеною: рішенням Головного збору у випадку, якщо не виконували статутні вимоги або доручення Центрального виділу¹⁶.

Центральний заряд (керівництво) товариства складався із Загальних зборів членів, Центрально-виділу і контрольної комісії товариства.

Загальні збори «Народної спілки» скликав Центральный виділ у Коломиї або будь-якому іншому місті чи селі не менше одного разу на рік. Право голосу на Загальних зборах мали як звичайні (два делеговані члени від кожної місцевої спілки), так і «підпомагаючі» члени товариства. Члени «Народних спілок» зобов'язувалися: бути присутніми на Загальних зборах, виступати, робити внески, однак без права голосування. Правомочними рішеннями Загальних зборів були тільки тоді, якщо не менше як за тиждень до їх початку подано оголошенням звітку про час, місце і їх порядок денний в одному з українських часописів, а всі місцеві «Народні спілки» поінформовані писемним повідомленням. Загальні збори вів обраний голова. На зібранні товариство мало право: вимагати від Центрального виділу звіт про стан і розвиток товариства і місцевих осередків, їхнє матеріальне становище; узгоджувати оцінку роботи контрольної комісії товариства; обирати на три роки з-поміж членів керівного і місцевих осередків «Народної спілки» голову товариства, його заступника та інших членів і на один рік членів контрольної комісії; ухвалювати постанови про зміни статуту та розпуск товариства, вирішувати на запит Центрального виділу питання про розпуск поодиноких місцевих «Народних спілок»; присуджувати будь-які інші рішення, які надійдуть до Загальних зборів¹⁷.

Центральний виділ товариства складався з голови, його заступника, п'ятьох членів і двох їх заступників. З-поміж них обирався секретар і касир. Голова Центрального виділу, а у випадку його відсутності заступник, скликав і проводив засідання головного осередку та спільно з писарем або іншим членом підписував усі листи товариства. Це відомство вело всі справи товариства і виконувало рішення Загальних зборів «Народної спілки». В його обов'язки входили: слідкувати, щоб виконувалися всі статутні положення «Народної спілки»; сприяти у закладанні нових місцевих осередків товариства, надавати їм відповідні поради і допомогу; періодично надсилати інструкторів і люстраторів до осередків «Народних спілок»; приймати і виключати членів, якщо не виконують вимог статуту, не платять внесків, шкодять головному осередку і місцевим «Народним спілкам»; брати до уваги інформацію про заснування нових осередків товариства та подавати внесення на Загальні збори про розпуск поодиноких «Народних Спілок»; встановлювати час, місце і програму Загальних Зборів, та їх скликати; призначати урядників товариства, визначати їм платню і нагороди за окремі заслуги; щодо організації роботи – надавати інструкції членам товариств на місцях. Для вирішення важливих справ товариства Центральный виділ міг скликати заступників повітових організацій і де-

легатів «Народних спілок». Щорічно Центральный виділ звітувався перед Загальними зборами товариства¹⁸.

Контрольна комісія складалася з трьох членів, обраних на один рік Загальними зборами товариства. В її обов'язки входили: щоквартально звітувати про фінансовий стан товариства, контролювати діяльність Центрального виділу, звітуючи в цій справі перед Загальними зборами¹⁹.

Головний осередок товариства, в міру потреби, призначав заступників повітових товариства, які в організації роботи виконували функції середньої, зв'язкової ланки між місцевими «Народними спілками» і Центральним виділом. В їх обов'язки входило: здійснювати перегляд роботи «Народних спілок» в окрузі та подавати цю інформацію Центральному виділу; вести посередницьку роботу між ними; сприяти створенню осередків на місцях; брати участь в нарадах, скликуваних Центральним виділом, звітувати перед головним осередком. Заступники повітових товариств мали право: брати участь в засіданнях Центрального виділу з дорадчим голосом; домагатися допомоги в організації своєї праці; ставити відповідні запити на засіданнях головного осередку товариства. У свою чергу, Центральный виділ окремих заступників повітових товариств відзначав преміями. За невиконання своїх обов'язків головний осередок усував повітових службовців товариства із зазначених посад²⁰.

Будь-які суперечки в товаристві розглядав мировий суд. Рішення щодо розпуску керівного складу «Народної спілки» приймалися – голосів членів і делегатів Загальних зборів. Вирішувалося також питання розподілу майна товариства та визначалися імена ліквідаторів. У випадку, якщо Загальні збори не зможуть визначити розподіл статків товариства, то все його майно передавалося у фонд товариства «Руський народний дім в Коломиї», а справу ліквідації проводив Центральный виділ. З розпуском головного осередку розпускалися усі місцеві «Народні спілки»²¹.

Питання створення осередків товариства «Народна спілка» розглядалося на радикальних народних вічах першої половини 1890-х рр. Серйозна організаційна робота місцевими радикалами здійснювалася напередодні проведення першого окружного селянського віча, яке відбулося 5 листопада 1891 р. в Коломиї. Скликано дві наради 8 і 29 вересня 1891 р., на яких розглядалися питання, що мали виноситись на обговорення загальнокрайового заходу. Віче мало відбутися в жовтні, однак на прохання депутата Галицького крайового сейму, прихильника українського радикального руху Теофіла Окуневського, який перебував у відрядженні, загальнокрайові збори перенесли на початок листопада 1891 р. – громадсько-політичний діяч «хоті би почути гадку і волю народа»²². Серед резолюцій окружного народного віча, організованих С. Даниловичем, І. Гарасимовичем і К. Трильовським,

ухвалено створювати по селах «Народні спілки» для «підпомогі просвітним і економічним інтересам народа»²³.

На радикальному вічі в Снятині 27 лютого 1892 р. К. Трильовський наголосив, що це товариство втілюватиме в життя економічні і просвітні цілі розвою українства краю. Закликав, щоб українські селяни Покуття закладали власні крамниці й магазини («склепи»), їхня діяльність мала б регулюватися «Коломийським товариством Народних спілок». Осередок цього товариства повинен бути у кожному покутському селі. Він звернувся до буковинських українців, щоб вони засновували такі товариства на зразок власних «Взаїмна поміч»²⁴.

Збереглися архівні дані про реєстрацію місцевих осередків товариства протягом 1891–1908 рр. Перші чотири «Народні спілки» засновані 1891 р. – три в Коломийському (с. Кийданч, «Народна спілка» якої вважається першою заснованою на Покутті, Трофанівка (тепер це село в Снятинському р-ні), Княждвір)²⁵ і одна (м. Заболотів, Горішний Кут) у Снятинському²⁶ повітах. У 1892 р. осередки «Коломийського товариства Народних спілок» створені в семи населених пунктах краю: три в Снятинському (сс. Вовчківці, Олешків і Орелець)²⁷, два – Товмацькому (сс. Бортники і Долина)²⁸, один – у Городенківському (с. Серафінці)²⁹ повітах, а також в м. Станіславів³⁰. Протягом 1893 р. місцеві організації «Народної спілки» відкриті в чотирьох селах Покуття: Колінки, Жуків і Хотимир (обидва села тепер в Тлумацькому р-ні) Городенківського повіту³¹ та с. Гостів³² Товмацького повіту³³. У 1894 р. осередки товариства засновані в чотирьох селах краю: три в Городенківському (Дубка, Репуженці, Гарасимів)³⁴ і один в Коломийському (П'ядики)³⁵ повітах. Протягом 1895–1896 рр. засновано тільки по одній організації на Снятинщині – в с. Завалля³⁶ і Карлів (тепер с. Прутівка Снятинського р-ну; в Центральному комітеті Галицького намісництва документи зареєстровані лише в лютому 1897 р.)³⁷. У 1897 р. місцеві організації «Народної спілки» відкриті в п'ятьох селах Покуття: три в Городенківському (Серафінці, Михальче, Чернятин)³⁸, по одному в Коломийському (Кам'янка Мала)³⁹ і Снятинському (Хлібичин Пільний; тепер с. Хлібичин Снятинського р-ну)⁴⁰ повітах. Як засвідчують архівні документи і матеріали тогочасної української періодики, п'ять осередків товариства в 1898 р. засновано тільки на Снятинщині (сс. Іллінці, Устя, Стецева, Трійця, Будилів)⁴¹. Наприкінці XIX ст. найбільше відділень «Коломийського товариства Народних спілок» відкрито в 1899 р. – дванадцять, з них – десять на Снятинщині⁴² (сс. Долішне Залуччя (тепер с. Долішне Залуччя Снятинського р-ну)⁴³, Видинів⁴⁴, Микулинці (тепер передмістя м. Снятин)⁴⁵, Підвисоке⁴⁶, Княже⁴⁷, Тулова⁴⁸, Завалля⁴⁹, Демиче (тепер входить до смт Заболотів Снятинського р-ну)⁵⁰, Тулуків⁵¹, Беледуня⁵²), по одному на Коломийщині (с. Вербіж Ниж-

ній⁵³) і Городенківщині (с. Топорівці⁵⁴). Згідно зі свідченнями тогочасної періодики, 5 лютого 1899 р. заснований осередок «Народної спілки» в с. Іспас (Долішний Кут) Коломийського повіту⁵⁵. Однак з матеріалів реєстрації «Народних спілок» дізнаємося, що осередок цього товариства відкрито в 1900 р.⁵⁶ В 1900 р. з шести відкритих нових осередків товариства п'ять знаходилися в Снятинському повіті (друга в с. Вовчківці⁵⁷, Новоселиця⁵⁸, Рожнів⁵⁹, Рудники⁶⁰, Тучапи⁶¹), один – в Коломийському повіті (с. Іспас, Горішний Кут⁶²).

Отже, в кінці XIX ст. засновано сорок дев'ять осередків «Коломийського товариства Народних спілок». Найбільше їх створено на Снятинщині. На дев'ятому з'їзді Русько-української радикальної партії (РУРП), який відбувся 17–18 грудня 1899 р. у Львові, делегат від Снятинського повіту І. Солянич доповів, що в краї діє 20 «Народних спілок» і радикальне просвітне товариство «Наука» під керівництвом К. Трильовського. Для порівняння, на цьому ж з'їзді делегат від Городенківщини М. Маллофій повідомив про існування лише п'яти «Народних спілок»⁶³. Таку велику кількість осередків товариства в Снятинському повіті можна пояснити ще й тим, що тут довгий час проживав і працював К. Трильовський, котрий був ідейним натхненником створення осередків товариства в краї. Зауважимо, що станом на 1901 р. на території Покуття функціонувало 48 осередків товариства, з них більша частина – 29 – знаходилася в Снятинському повіті⁶⁴.

На початку XX ст. збільшувалася сітка новозаснованих осередків товариства. В 1901 р. «Народні спілки» відкрито у восьми населених пунктах Покуття і Гуцульщини: три в Снятинському (друга в м. Заболотів, Долішний Кут⁶⁵, друга в с. Олешків⁶⁶, Русів⁶⁷), три в Коломийському (сс. Ценява⁶⁸, Ліски⁶⁹, Королівка⁷⁰) і два в Косівському (м. Кути⁷¹, с. Микитинці⁷²) повітах. Згідно з документальними свідченнями, у 1902 р. не зафіксовано відкриття жодного осередка товариства, а в 1903 р. відкрито осередок у с. Борщів Снятинського повіту⁷³. Проте в 1904 р. виявлено матеріал про заснування семи осередків «Коломийського товариства Народних Спілок»: три в Коломийському (сс. Підгайчики⁷⁴, Княждвір⁷⁵, Семаківці⁷⁶), два в Косівському (с. Жаб'є (тепер районний центр смт Верховина)⁷⁷, Красноїлля (тепер село Верховинського р-ну⁷⁸), по одному в Надвірнянському (с. Микуличин⁷⁹) і Станіславівському (с. Пукасівці, тепер село Галицького р-ну⁸⁰) повітах. В 1905 р. відкрито шість осередків, частина з яких населені пункти Галицької Гуцульщини: два в Коломийському (м. Печеніжин⁸¹, с. Кам'янка Велика⁸²), три в Косівському (с. Бистрець, тепер с. Верховинського р-ну⁸³, Яблуниця, тепер село Верховинського району⁸⁴, Рожен Великий⁸⁵) і один в Надвірнянському (с. Чорні Ослави⁸⁶) повітах.

У 1906 р. у селах відкрито тринадцять «Народних спілок»: три в Коломийському (Дебеславці⁸⁷, Замулинці⁸⁸, Турка⁸⁹), по два в Снятинському (Вовчківці, Горішній Кут⁹⁰, Кулачин, тепер передмістя м. Снятин⁹¹), Косівському (Ясенів Горішній⁹², Голови⁹³, тепер обидва села Верховинського р-ну) і Надвірнянському (Камінне⁹⁴, Саджавка⁹⁵), по одному в Товмацькому (Королівка⁹⁶), Городенківському (Незвисько⁹⁷), Богородчанському (Глибівка⁹⁸) і Буцацькому (Скоморохи⁹⁹) повітах. В 1907 р. засновано п'ять осередків «Коломийського товариства Народних спілок»: два в Коломийському (у присілку Кропивичі с. Корнич¹⁰⁰ і с. Дятківці, тепер передмістя м. Коломиї¹⁰¹), по одному в Товмацькому (с. Прибилів¹⁰²), Надвірнянського (с. Красна¹⁰³) і Косівському (с. Слобідка¹⁰⁴) повітах. Наступного 1908 р. зареєстровано «Народні спілки» в п'яти селах: два в Косівському (Пістинь¹⁰⁵ і присілку Жаб'є с. Бистрець, тепер Верховинського р-ну¹⁰⁶), по одному в Коломийському (Трач, тепер село Косівського р-ну¹⁰⁷), Тисменицькому (Кривотули Старі, тепер село Тисменицького р-ну¹⁰⁸), Станиславівському (Майдан, тепер село Тисменицького р-ну¹⁰⁹), а також шосту в м. Богородчани¹¹⁰. Ймовірно, в 1912 р. засновано осередок «Народної спілки» в с. Виноград Коломийського повіту¹¹¹.

Отже, на початку ХХ ст. нами зафіксовано появу сорока семи нових осередків «Коломийського товариства Народних спілок». Зауважимо, що багато з них засновано не тільки на Покутті, але й на Галицькій Гуцульщині, Станиславщині, а також на Тернопільщині (с. Скоморохи Буцацького повіту).

Ідейним натхненником і організатором перших товариств був директор промислової «Гуцульської спілки» Іларіон Гарасимович¹¹². Протоколи засідань про затвердження місцевих осередків товариства у 1891–1893 рр. підписували голова Центрального відділу «Народної спілки» Петро Корчинський і член відділу Іларій Гарасимович. У першій половині 1894 р. ці документи укладали голова Петро Корчинський і секретар Северин Данилович, а в другій половині 1894 і 1895 рр. – голова С. Данилович і секретар (з 1895 р. заступник голови) І. Гарасимович. Протягом 1896–1899 рр. вів протоколи і заповнював анкети новозаснованих товариств Кирило Трильовський, йому допомагали заступник голови Олекса Печерський, члени Центрального відділу Ярослав Лепкий, Дмитро Германюк (Гарматюк), Гриць Кузьмак, Іван Ткачук. В 1900–1908 рр. ведення документації з реєстрації товариств здійснювали голова Кирило Трильовський і секретар Петро Годованець, допомагали члени Центрального відділу Іван Ткачук, Ярослав Весоловський та Іван Чупрей.

Сьомого травня 1893 р. відбулися перші збори делегатів «Народних спілок». На них прибули по два представники товариств з шести сіл Покуття:

Балинець, Бортників, Княждвора, Киданча, Серафинець і Трофанівки. Кожен з них розповів про стан організації «Народної спілки» в своєму селі (крім представників, с. Княждвір Коломийського повіту, оскільки «спілка дуже лихо розвивається»). У с. Бортники Товмацького повіту товариство мало читальню, позичкову касу, шпихлір і крамницю. У читальні була бібліотека, передплачувалися радикальні часописи «Хлібороб» і «Народ». Члени товариства планували впорядкувати млин. Усіх членів – 40. У с. Серафінці Городенківського повіту розвивалася лише читальня, бібліотека якої нараховувала 107 книг, передплачувалися часописи: «Хлібороб», «Народ», «Батьківщина», «Читальня» і «Русское Слово». Членів товариства – 60. Гарно розвивалася культурно-просвітня робота в «Народній спілці» с. Киданч Коломийського повіту: бібліотека читальні нараховувала 600 книг, надходили газети «Хлібороб», «Народ», «Батьківщина», «Народна Часопись», книги з «Просвіти», Товариства ім. М. Качковського, «Бібліотеки для молодіжи» з Чернівців. Попри те, що членів місцевого осередку нараховувало лише 30 чоловік, однак у «Народній спілці» була крамниця, шпихлір; його члени опікувалися місцевою школою; для культурно-просвітньої роботи юнаки планували заснувати молодіжне товариство¹¹³. У с. Олешків Снятинського повіту «Народна спілка» мала читальню (у її бібліотеці знаходилося 60 книг, виписувалися газети «Хлібороб» і «Батьківщина») і крамницю. Членів товариства нараховувалося лише 24. У с. Трофанівка Коломийського повіту читальняна бібліотека доволі велика, яка числила 180 книг, виписувалися газети «Хлібороб», «Русское Слово», «Народна Часопись», книжки з «Просвіти». Членів товариства – 150. Усі представники місцевих «Народних спілок» зійшлися на думці, що на заваді кращого культурно-просвітнього і соціально-економічного розвитку товариств стояла місцева влада і греко-католицькі священники, які чинили опір практичним крокам місцевих осередків¹¹⁴.

Наступні загальні збори «Коломийського товариства Народних спілок» відбулися аж через вісім років, 22 березня 1901 р.¹¹⁵ Відбулися в будинку «Народного Дому» м. Коломиї. Кожен осередок товариства мав відделегувати по двох представників. На збори з'їхалося 300 людей з Городенківського, Коломийського, Косівського, Снятинського і Товмацького повітів, серед яких було 25 керівників місцевих осередків. Після відкриття зборів головою «Коломийського товариства Народних спілок» К. Трильовським, обрано головуючого засідання І. Сандуляка, його заступника І. Радуляка, секретарів Я. Весоловського і М. Малофія¹¹⁶. Розглядалися три основні питання: справа зміни статутів товариства; подальшого розвитку крамниць під орудою товариства; впорядкування пожежних варт¹¹⁷. Прийнято такі постанови: змі-

нити окремі пункти статуту «Коломийського товариства Народних спілок» щодо його практичної роботи, питання заснування низки нових осередків за межами Покуття; сприяти заснуванню пожежно-гімнастичного товариства «Січ». У новій редакції статуту вказувалося, що центром перебування «Коломийського товариства Народних спілок» залишається Коломия, однак своєю практичною роботою обіймає не покутську частину краю, а «цілу Галичину». Член товариства мав належати до світського стану і платити щорічно 2 кор. організаційного внеску. Кожен місцевий осередок наприкінці року повинен був обов'язково здавати звіт про свою роботу з вказівкою про кількість членів, матеріальний фонд, важливі постанови товариства¹¹⁸. Обрано новий головний осередок товариства у складі 12 чоловік під керівництвом К. Трильовського¹¹⁹. На завершених загальних зборів К. Трильовський закликав «огнистою промовою» до активної праці «під радикальним прапором»¹²⁰. Через кілька днів за його вказівкою «Коломийське товариство Народних спілок» видало статут пожежно-гімнастичного товариства «Січ»¹²¹.

Велика неперіодичність проведення загальних зборів «Коломийського товариства Народних спілок» пов'язана з такими чинниками: по-перше, браком злагодженої роботи керівного проводу товариства як в центрі, так і на місцях; по-друге, українські радикали Покуття вирішували низку партійно-політичних справ (підготовка до виборів в австрійський парламент і Галицький крайовий сейм, організація роботи політичного товариства «Народна Воля» тощо), що йшло врозріз з соціально-економічними і культурно-просвітницькими питаннями, вирішенням яких займалися «Народні спілки» в краї; по-третє, з початком ХХ ст. всі погляди були звернені на організацію українського січового руху в краї.

Керівники «Коломийського товариства Народних спілок» брали участь у відкритті низки місцевих осередків. Зокрема, С. Данилович, І. Гарасимович і К. Трильовський побували на відкритті першої «Народної спілки» на Снятинщині в містечку Заболотів 7 листопада 1891 р.¹²² 24 квітня 1892 р. делегати Центрального відділу «Коломийського товариства Народних спілок» І. Гарасимович і К. Трильовський, редактор часопису «Народ» М. Павлик, селянин з с. Карлів Снятинського повіту І. Сандуляк перебували на відкритті першої «Народної спілки» на Товмаччині в с. Бортники, заснованої стараннями місцевого активіста Івана Бородайкевича. Кирило Трильовський зачитав статут товариства, пояснив зміст, зокрема мету й завдання. Закликав, щоб до «Народних спілок» вступали й жінки: «[...] нарід лиш тогди буде трівало наперед поступати, коли в роботі просвітній візьмуть участь і сільські жінки [...]». Його в цьому підтримав І. Сандуляк¹²³. У квітні 1893 р. С. Данилович, І. Гарасимович Л. Мартович,

К. Трильовський та І. Сандуляк були присутніми на установчих зборах «Народної спілки» в с. Жуків Городенківського повіту¹²⁴.

Окремо потрібно звернути увагу на подвижницьку працю щодо організації «Народних спілок» на Покутті Кирила Трильовського, якому 6 травня 2014 р. минуло 140 років з дня народження. У 1899 р. він взяв участь у заснуванні низки товариств Снятинського повіту. «Батько» січового руху повністю організував заснування осередку в с. Будилів і Підвисоке Снятинського повіту. На відкритті «Народної спілки» в с. Будилів 5 лютого 1899 р. прибули жителі з навколишніх сіл Залуччя, Русова, Карлова, Устя, Тулови, Микулинець і м. Снятина, виступали, крім К. Трильовського, місцеві радикальні діячі М. Крикливець, І. Дутчак, І. Сандуляк, С. Зінкевич, І. Харук¹²⁵. Зауважимо, що батько К. Трильовського о. Йосиф Трильовський був греко-католицьким священником церкви св. Архистратига Михаїла в с. Будилів; Кирило довгий час проживав у цьому селі¹²⁶. 11 червня 1899 р. К. Трильовський брав участь у роботі загальних зборів «Народної спілки» с. Устя Снятинського повіту¹²⁷. 2 липня 1899 р. він був на відкритті другого за рахунком осередку «Народної спілки» на Долішньому Куті с. Завалля, за десять місяців до заснування першого українського пожежно-гімнастичного товариства «Січ» у цьому селі (5 травня 1900 р.). К. Трильовський високо цинив жителів с. Завалля Н. Неделька і І. Харину за організацію свята, його давні українські традиції, вказуючи, що село лежить в самому куті між Прутом і Черемошем та повстало з козацької колонії, котра з'явилась за валами Снятина¹²⁸.

На початку ХХ ст. К. Трильовський відзначався активністю і на Коломийщині. 27 січня 1901 р. взяв участь у засіданні осередку с. Вербіж Нижній, на якому засновано позичкову касу для членів «Народної спілки»¹²⁹. 13 лютого 1901 р. на загальних зборах «Народної спілки» с. Іспас (Долішній Кут) Коломийського повіту за безпосередньої участі «батька» січового руху ухвалено два важливі рішення: заснувати крамницю і організувати пожежно-гімнастичне товариство «Січ»¹³⁰.

Напередодні виборів до Галицького крайового сейму 1895 р. К. Трильовський як кандидат у депутати від РУРП в Снятинському повіті неодноразово виступав серед членів місцевих осередків «Народної спілки». На загальних зборах «Народної спілки» в с. Заваллі за участю 200 людей виголосив доповідь про життя і діяльність Михайла Драгоманова (1841–1895). Жителі села підготували листа в адрес родини Драгоманових, висловлюючи жаль щодо смерті лідера українського радикального руху¹³¹.

Долучився до організації створення і діяльності «Коломийського товариства Народних спілок» відомий український письменник, радикальний діяч Василь Стефаник. Зокрема, в рідному селі

Русів Снятинського повіту 13 червня 1909 р. взяв участь в громадських зборах у справі будівництва приміщення товариства «Народна спілка». Він був засмучений тим, що багато жителів села не прийшли на таке важливе зібрання. Його промова стосувалася єдності місцевої громади у будь-яких, навіть непростих починаннях: «Що кому говорити так, як головою о мур! А я вже тільки бив головою о мур мужицький впертости до просвіти і злуки [...] і – мур стоїть, як стояв, а я ходжу з розбитою головою і закрівавленим серцем. І нам, що вас любимо і для вас працюємо, лишає ся одно: або зробимо з вас мужиків народ, або упадем [...] Подумайте, яка завдача: з мужиків – народ!»¹³². На думку невідомого дописувача часопису «Громадський голос», виступ Василя Стефаніка вразив простих селян, оскільки громадськість с. Русів організувала «довірочні збори» 11 липня 1909 р., присвячені вшануванню пам'яті гетьмана І. Мазепи і 200-річчю Полтавської битви¹³³. Місцева «Народна спілка» спільно з В. Стефаніком через рік 11 липня організувала поминки в знак вшанування загибелі українського студента А. Коцка¹³⁴.

Траплялися випадки заборони місцевою владою проводити відкриття і загальні збори «Народних спілок». Так, з огляду на поширення холери староство Городенківського повіту 23 жовтня 1892 р. у с. Серафінці заборонило урочисті збори з нагоди заснування товариства. Для контролю над виконанням рішення у село приїхали урядовий комісар і жандарми. Українська громадськість Покуття була вкрай обурена таким рішенням влади, оскільки на це народне зібрання могло прийти близько ста українських активістів, прихильників радикальних ідей, – стільки ж, скільки по неділях і святкових днях з'являється людей у місцевих корчмах, а проте «ніхто не боїться, щоб таким чином розрослася в Серафінцях холера»¹³⁵. У цьому селі місцевою владою неодноразово здійснювалася перевірка роботи товариства. Так, 19 листопада 1893 р. жандарм польської національності Кобильський перевіряв законність існування товариства, жадав перегляду статуту і списку членів «Народної волі»¹³⁶.

У с. Жукові на заваді створення «Народної спілки» стояв місцевий греко-католицький священник Андрухович і віце-маршалок Городенківського повіту, вїйт села, місцевий багатій А. Теодорович. Останній пригрозив жителям села, що хто пристане до себе на роботу, не видасть заробленого лісу на дрова та заборонятиме виганяти худобу на пасовища. У недільний день квітня 1893 р., коли засновувалась «Народна спілка», змусив місцевих селян зганяти худобу для ветеринарного огляду, влаштуовуючи «худоб'яче віче». Проте це не було перепорою для 300 жителів, які, не послуховавши вїйта, зібралися на установчі збори і заснували «Народну спілку»¹³⁷. Подібна ситуація виникла на установчих зборах «Народної спілки» у с. Репуженці Го-

роденківського повіту 18 березня 1894 р., коли на засіданні сиділи озброєні жандарми¹³⁸. У с. Колінки Городенківського повіту місцевий пан побив одного селянина за те, що той вступив у «Народну спілку»¹³⁹, до того ж сільський голова перешкоджав діяльності місцевого осередку товариства¹⁴⁰. У с. Гарасимів на Городенківщині при спробі заснувати на початку 1894 р. «Народну спілку» тамтешній священник А. Хойнацький давав 10 ринських тому, хто заборонить дати статут цього товариства селянам¹⁴¹.

Перешкоди у відкритті першої «Народної спілки» на Товмаччині у с. Бортники в квітні 1892 р. здійснювалися місцевими жандармами і греко-католицькими священниками, зокрема о. Левицьким¹⁴². Зазнавав переслідувань з боку місцевих властей голова «Народної спілки» с. Гостів Товмачького повіту І. Романович, якому заборонили організувати радикальне віче у селі 3 березня 1894 р.¹⁴³ 9 травня 1894 р. у с. Долина Товмачького повіту обшукали домашнє обійстя М. Бринського, де було правління «Народної спілки», забрали скриню з книгами, статуту, гроші з каси товариства. Наступного дня в будинку громадської ради села був здійснений допит чотирьох місцевих членів «Народної спілки». Жандарм звинуватив жителя І. Крехівського за читання українського радикального часопису «Хлібороб», заявивши йому так: «Марш відси, до Коломиї, до Даниловича! І найти Данилович зробить справу! Я вас [...] усіх вистріляю, а решту потоплю в Дністрі, а того в Коломиї Павлика мушу злапати в свої руки»¹⁴⁴. Соррок українських селян, членів «Народної спілки» с. Гостів було допитано в повітовому суді м. Товмач за організацію передвічевих радикальних зборів¹⁴⁵. Лідера українського радикального руху на Товмаччині, голову «Народної спілки» с. Бортники І. Бородайкевича в 1896 р. засуджено до 14 дів арешту за організацію віч і «довірочних» зборів у повіті¹⁴⁶.

На Коломийщині у с. Іспас наприкінці 1890-х рр. греко-католицький священник о. В. Баницький під час церковно-релігійних проповідей критикував місцевий осередок «Народної спілки» за впровадження радикальних ідей серед селян, кажучи, що: «хлопові просвіти не треба, хлоп як навчить ся а, б, с, то рве ся і до сонця (не лиш до попа), думаючи, що вже не знати який учений»; називав радикальних активістів «посланцями пекла»¹⁴⁷. До речі, питання непростих стосунків між цим священником і радикалами виклав керівник «Народної спілки» с. Іспас М. Лаврук на дев'ятому з'їзді РУРП, який відбувся 17–18 грудня 1899 р. у Львові¹⁴⁸.

Вїйт с. Устя Снятинського повіту Я. Рожко не дозволяв селянам, які вписались до «Народної спілки», зробити бодай щось у пана – жати пшеницю і жито, сапати кукурудзу на панському полі¹⁴⁹. На перешкодї організації діяльності новозаснованого осередку в с. Тулукив стояли місцеві «хруні» і євреї

сусіднього м. Заболотова¹⁵⁰. І все ж, незважаючи на численні перешкоди, члени «Народних спілок» проводили серед населення різні заходи суспільно-го, економічного, культурно-виховного спрямування.

Місцеві осередки «Коломийського товариства «Народних спілок» організували святкові ювілейні заходи на знак вшанування сторінок історії України та Східної Галичини. Члени «Народної спілки» с. Іспас Коломийського повіту 3 травня 1899 р. влаштували урочисте дійство з нагоди скасування панщини в Східній Галичині і прийняття демократичної конституції Австрійської імперії 1848 р. У торжестві на «Панській горі» села взяло участь 400 людей, долучились до організації жителі сусіднього Печеніжина. Щоправда, цей захід не підтримали представники місцевої влади і члени «Просвіти»¹⁵¹. Жителі с. Тулова Снятинського повіту зусиллями місцевих осередків «Народної спілки» і «Просвіти» організували шевченківське свято 25 серпня 1900 р.¹⁵².

«Коломийське товариство «Народних спілок» вшанувало сорокові роковини смерті Т. Шевченка 22 березня 1901 р. в будинку Народного дому м. Коломиї. Особливо вразив своєю промовою В. Стефанік. На його думку, Т. Шевченко – «се перша така селянська сила, що набравши розуму в панськiм світі, обернула його на оборону селянського сьвіта». Свято завершилось промовою К. Трильовського до молоді і піснями: «Ще не вмерла Україна», «Який то вітер», «Не пора»¹⁵³. Товариські сходини в знак вшанування пам'яті Т. Шевченка були організовані також членами товариства «Народна спілка» с. Іспас Коломийського повіту 20 березня 1910 р. Відомий український радикальний діяч Микола Лаврук виголосив промову про життя і діяльність Кобзаря. Учасники заходу зібрали кошти на будівництво пам'ятника Т. Шевченку в Києві. Невідомий дописувач газети «Громадський Голос» залишився невдоволеним урочистим дійством, оскільки у ньому не взяли участі жінки: «Неприсутність жінок була доказом, що жіноцтво наше є темне»¹⁵⁴. Члени товариства «Народна спілка» м. Кути Косівського повіту 25 листопада 1906 р. організували аматорську виставу-драму «Як долі не має – той щастя минає» Г. Бораковського¹⁵⁵.

Члени «Народних спілок» населених пунктів Покуття купували або будували приміщення для ведення культурно-просвітньої і соціально-економічної роботи на місцях. На добровільні грошові внески жителі с. Трофанівки Коломийського повіту після заснування товариства в 1892 р. купили будинок, у якому помістили читальню, магазин і шпихлір¹⁵⁶, а мешканці с. Серафінці Городенківського повіту в 1894 р. за зібрані кошти побудували хату-читальню товариства¹⁵⁷. Подекуди члени товариства боролися з пияцтвом. Зокрема, в 1908 р. читальня «Народної спілки» с. Тулуків Снятинського повіту спільно з місцевою «Просвітою» орга-

нізували братство тверезості, бойкотували роботу сільської єврейської корчми¹⁵⁸.

У результаті проведеної роботи автор прийшов до висновків, які зводяться до таких положень:

– головною передумовою появи «Коломийського товариства «Народних спілок» на теренах Покуття стало невдоволення українських радикалів діяльністю читалень «Просвіти» і товариства ім. М. Качковського, які знаходилися під впливом народоців і русофілів. На їх думку, ці товариства не надавали відповідної соціально-економічної допомоги українським селянам краю, не створювали позичкові і щадничі каси, промислові й торгівельні спілки, крамниці тощо;

– офіційною датою заснування «Коломийського товариства «Народних спілок» вважається 12 січня 1891 р., хоча, як засвідчують архівні документи і тогочасна українська газетна періодика, прохання до Центрального комітету Галицького намісництва в Львові було надіслано в 1890 р. Зауважимо, що саме цього року заснована перша українська партія європейського зразка – Русько-українська радикальна партія. Можна з впевненістю говорити, що на осередки «Коломийського товариства «Народних спілок» ставилося завдання підтримки РУРП на території Покуття. Згідно з статутом товариства, центральним осідком його перебування було м. Коломия, а своєю діяльністю обіймало околиці міста і покутську частину Галичину. Перед собою ставило такі головні завдання: закладати осередки товариства в краї, створювати читальні й бібліотеки, засновувати ощадні й позичкові каси, промислово-торгівельні спілки, рільничі й промислові школи, взірцеві господарства, делегувати членів для влаштування відчитів і практичних демонстрацій рільничо-промислових, наукових і забавних вечорниць у містах, містечках і селах Покуття, друкувати популярні часописи і книжки неполітичного змісту;

– архівні документи і дані української газетної періодики засвідчують появу великої кількості осередків товариства на території Покуття в 1890-х рр. Зауважимо, що їх більша частина заснована на Снятинщині. Пояснюється це тим, що в 1890-х рр. тут довгий час проживав і працював К. Трильовський, який був ідейним натхненником створення осередків товариства в краї. На початку ХХ ст. кількісно і територіально мережа товариств збільшується і розширюється, зокрема низка товариств заснована на Галицькій Гуцульщині, Станиславівщині, Тернопільщині. Пов'язано це зі зміною положення статуту, прийнятого на загальних зборах «Коломийського товариства Народних спілок» 22 березня 1901 р., згідно з яким практична робота радикальної організації поширювалася не тільки на покутську частину краю, а на всю територію Галичини. Однак протягом всього свого існування його керівний провід дуже рідко скликав загальні збори «Коломийського товариства «Народних

спілок», оскільки українські радикали Покуття вирішували низку партійно-політичних справ, що йшло врозріз з соціально-економічними і культурно-просвітницькими питаннями, вирішенням яких займалися «Народні спілки» в краї. До того ж на початку ХХ ст. формується мережа осередків українського пожежно-гімнастичного товариства «Січ», члени якого на початковому етапі акцентували свою увагу переважно на проведенні різноманітних культурних заходів: концертів, гімнастичних вправ, січових парадів, а з часом забезпечували пожежну охорону та розвиток фізичного здоров'я, формуючи парамілітарні організації напередодні Першої світової війни. Тому в українських галицьких газетах 1900–1914 рр. більша увага зверталася на практичну роботу «Січей» як опорних пунктів УРП на місцях, натомість менше фокусувалося на громадській праці осередків «Народних спілок»;

– провід «Коломийського товариства «Народних спілок» брав участь у заснуванні низки осередків наприкінці ХІХ ст. Інколи ці зустрічі носили характер передвиборчих агітацій українських радикалів у ході виборів до австрійського парламенту і Галицького крайового сейму;

– місцева влада переважно негативно ставилася до організації створення «Народних спілок», вбачаючи в їхній діяльності поширення небезпечних радикальних ідей. Також на перешкоді відкриття осередків стояли греко-католицькі священники, які в їхній роботі бачили антиклерикальний характер;

– культурно-просвітня робота осередків товариства зводилася до відзначення ювілейних дат з історії Галичини і України. Члени «Народних спілок» Покуття купували або будували приміщення для ведення такої роботи на місцях.

Отже, потребує ретельного вивчення діяльність «Коломийського товариства «Народних спілок» на Покутті. Слабо дослідженими є практична робота осередків товариства, їх культурно-просвітницька і соціально-економічна праця, відносини з місцевою владою, представниками народолюбського і русофільського (москвофільського) таборів, а також з греко-католицьким духовенством.

¹ Гуйванюк М. Січовий рух у Галичині й Буковині (1900–1914) / Микола Гуйванюк. – Чернівці : Зелена Буковина, 2009. – С. 63.

² Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДАЛ України). – Ф. 146 Галиційське наместничество, г. Львов. – Оп. 58. – Спр. 951 Прошення основателів «Народна Спилка» об утвердженні или измененні прилагаемых уставов и решения по этому вопросу. 1891 г. – 57 арк.; спр. 952 Прошення основателів общественно-просветительских обществ «Народна Спилка» об утвердженні или измененні прилагаемых уставов и решения по этому вопросу. «Б – С». 1892 г. – 64 арк.; спр. 953 Прошення основателів общественно-просветительских обществ «Народна Спилка» об утвердженні

или измененні прилагаемых уставов и решения по этому вопросу. «Г – Х». 1893–1894 г. – 61 арк.; спр. 954 Прошення основателів общественно-просветительских обществ «Народна Спилка» об утвердженні или измененні прилагаемых уставов и решения по этому вопросу. «Б – Х». 1895–1897 г. – 48 арк.; спр. 955 Прошення основателів общественно-просветительских обществ «Народна Спилка» об утвердженні или измененні прилагаемых уставов и решения по этому вопросу. «Б – У». 1898 г. – 45 арк.; спр. 956 Прошення основателів общественно-просветительских обществ «Народна Спилка» об утвердженні или измененні прилагаемых уставов и решения по этому вопросу. «В – Т». 1899 г. – 115 арк.; спр. 957 Прошення основателів общества «Народна Спилка» в местностях на буквы «Б – З» об утвердженні или измененні прилагаемых уставов и решения по этому вопросу. 1900–1907 гг. – 108 арк.; спр. 958 Прошення основателів общества «Народна Спилка» в местностях на буквы «И – К» об утвердженні или измененні прилагаемых уставов и решения по этому вопросу. 1900–1907 гг. – 104 арк.; спр. 959 Прошення основателів общества «Народна Спилка» в местностях на буквы «Л – П» об утвердженні или измененні прилагаемых уставов и решения по этому вопросу. 1900–1907 гг. – 89 арк.; спр. 960 Прошення основателів общества «Народна Спилка» в местностях на буквы «Р – Я» об утвердженні или измененні прилагаемых уставов и решения по этому вопросу. 1900–1907 гг. – 107 арк.; спр. 961 Прошення основателів общества «Народна Спилка» в местностях на буквы «Б – Х» об утвердженні или измененні прилагаемых уставов и решения по этому вопросу. 1908 г. – 50 арк.

³ Народні Спілки // Отаман. Календар для народа на рік звичайний 1905. – Коломия, 1904. – С. 196–200.

⁴ Колесса О. Перестрій руских читалень на підставі зміни статута тов. «Просвіти» / Олександр Колесса // Народ. – 1890. – 15 серпня. – Ч. 16. – С. 237–239. – С. 238–239; Чого хотять так зв. радикалы? // Дїло. – 1891. – 17(29) червня. – Ч. 135. – С. 1–2.

⁵ Колесса О. Перестрій руских читалень на підставі зміни статута тов. «Просвіти» / Олександр Колесса // Народ. – 1890. – 15 серпня. – Ч. 16. – С. 237; Р.Я. Селяне на зборах «Просвіти» й «Общества Качковського» / Р.Я. // Народ. – 1890. – 1 жовтня. – Ч. 19. – С. 285–286.

⁶ Клим Обух [Трильовський К.]. Народа в справах економічних в Снятині / Кирило Трильовський // Народ. – 1890. – 15 грудня. – Ч. 24. – С. 378–380.

⁷ ЦДАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 951. – Арк. 1; Руске економічно-просвітне товариство // Народ. – 1890. – 15 грудня. – Ч. 24. – С. 407–408. – С. 408.

⁸ Редакція. Інтереси священства та організація читалень // Народ. – 1891. – 15 лютого. – Ч. 4. – С. 62–63. – С. 63.

⁹ Почин до економічної організації нашого краю // Народ. – 1891. – 1 лютого. – Ч. 3. – С. 50–51. – С. 50; Економічна організація руска в Коломийщині // Дїло. – 1891. – 9(21) сїчня. – Ч. 7. – С. 1–2.

¹⁰ ЦДАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 951. – Арк. 3; Руске економічно-просвітне товариство ... – С. 407; . «Народні Спілки» // Хлібороб. – 1891. – 15 травня. – Ч. 2. – С. 12.

¹¹ ЦДАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 951. – Арк. 3, 3 зв.

¹² Там само. – Арк. 20–29.

¹³ Там само. – Арк. 4.

¹⁴ Там само.

- ¹⁵ Там само. – Арк. 4 зв.
- ¹⁶ Там само. – Арк. 4 зв., 5.
- ¹⁷ Там само. – Арк. 5 зв., 6.
- ¹⁸ Там само. – Арк. 6, 6 зв., 7.
- ¹⁹ Там само. – Арк. 7.
- ²⁰ Там само. – Арк. 7, 7 зв.
- ²¹ Там само. – Арк. 7 зв., 8.
- ²² Народне віче в Коломиї // Хлібороб. – 1891. – 1 жовтня. – Ч. 6 і 7. – С. 38.
- ²³ Окружне народне Віче в Коломиї // Хлібороб. – 1891. – 1 грудня. – Ч. 8, 9, 10. – С. 41–43. – С. 43; Трильовській К. Про народне віче в Коломиї / Кирило Трильовський // Хлібороб. – 1891. – 15 грудня. – Ч. 11 і 12. – С. 58–62. – С. 62.
- ²⁴ Політика красава і загранична. Віче народне в Снятині // Народ. – 1892. – 6 марта. – Ч. 5–6. – С. 65–72. – С. 70; Народне віче в Снятині // Хлібороб. – 1892. – 1 марта. – Ч. 5. – С. 33–35. – С. 35; Про віче в Снятині // Батьківщина. – 1892. – 28 лютого (11 марта). – Ч. 9. – С. 46–47. – С. 47.
- ²⁵ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 951. – Арк. 30–57; Село Киданче і Загальні збори першої «Народної Спілки» // Хлібороб. – 1891. – 25 липня. – Ч. 4 і 5. – С. 27; Село Киданче і Загальні збори першої «Народної Спілки». (Конєць) // Хлібороб. – 1891. – 1 жовтня. – Ч. 6 і 7. – С. 39–40; Всячина и новинки. Народни сполки позавязували ся въ селах Княждворѣ и Киданчи подь Коломыею // Батьковщина. – 1891. – 25 жовтня (6 падолиста). – Ч. 43. – С. 259; Дрібні вісти. Нова «Народна Спілка» засновує ся в Трофанівці коло Гвіздця ... // Хлібороб. – 1891. – 15 грудня. – Ч. 11 і 12. – С. 68; Дрібні вісти. «Народна Спілка» в Трофанівці вже уконституовала ся ... // Хлібороб. – 1892. – 15 лютого. – Ч. 4. – С. 32; «Народна Спілка» в Княждворі // Хлібороб. – 1891. – 1 жовтня. – Ч. 6 і 7. – С. 36–37; Дрібні вісти. Народна спілка в Княждворі зачинає під зиму живійше жите розвивати ... // Хлібороб. – 1891. – 15 грудня. – Ч. 11 і 12. – С. 67–68.
- ²⁶ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 951. – Арк. 20–29; Народна Спілка в Заболотові // Хлібороб. – 1891. – 1 грудня. – Ч. 8, 9, 10. – С. 53; Всячина и новинки. Нова руска читальня зав'язала ся въ мѣстѣ Жидачевѣ, а въ Заболотовѣ основала ся «Народна Сполка» // Батьковщина. – 1891. – 15(27) падолиста. – Ч. 46. – С. 279; Новинки. Въ Заболотовѣ основала ся «Народна Сполка» ... // Дѣло. – 1891. – 9(21) листопада. – Ч. 253. – С. 3.
- ²⁷ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 952. – Арк. 9–16, 25–40; Дрібні вісти. Народна Спілка завязує ся у селі Волчківцях коло Заболотова // Хлібороб. – 1892. – 15 січня. – Ч. 2. – С. 15; Новинки. Радикал. Розумне село а злий поступ / Радикал // Громадський Голос. Радикальна, політична часопись. – 1907. – 15 падолиста. – Ч. 84. – С. 4; Дрібні вісти. Народні Спілки заснують ся в Серафинцях пов. Городенського і в Олешковій пов. Снятинського ... // Хлібороб. – 1892. – 1 червня. – Ч. 11. – С. 90; Новинки. Збори «Народної Спілки» // Громадський Голос. Радикальна, політична часопись. – 1907. – 5 цвітня. – Ч. 25–26. – С. 5.
- ²⁸ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 952. – Арк. 1–8, 17–24; Дрібні вісти. Отворене «Народної Спілки» в Бортниках пов. Товмацького ... // Хлібороб. – 1892. – 15 квітня. – Ч. 8. – С. 62; Засноване «Нар. Спілки» в Бортниках // Хлібороб. – 1892. – 1 мая. – Ч. 9. – С. 72–73; Народна Спілка в Долині // Хлібороб. – 1892. – 1 вересня. – Ч. 17. – С. 127–128.
- ²⁹ Ратуй боже від приятелів!... // Народ. – 1892. – 8 і 22 падолиста. – Ч. 20–21. – С. 229; Воля зборів у нас // Народ. – 1892. – 8 і 22 падолиста. – Ч. 20–21. – С. 229–230; Дрібні вісти. Народна Спілка в Серафинцях устроює ... // Хлібороб. – 1892. – 15 жовтня. – Ч. 20. – С. 156; Письма зь Городенщини. Член і брат. II. (Село Серафинцѣ. Рада громадска. Народна Сполка) / Член і брат // Батьковщина. – 1893. – 1(13) сѣчня. – Ч. 1. – С. 4; Дописи. Виділовий. З Серафинець / Дописи // Хлібороб. – 1894. – 15 квітня і 1 мая. – Ч. 8 і 9. – С. 65–66; Дописі. Хлоп. В Серафинцях городенського повіта відбули ся в неділю дня 5. лютого б. р. дев'ятнайціяті загальні збори «Народної Спілки» / Хлоп // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1911. – 15 марта. – Ч. 11. – С. 6.
- ³⁰ Новинки. Перші збори товариства «Народна спілка» відбули ся 3-го с. м. в Станіславові, заложеного заходом радикалів // Громадський Голос. Газета для руского народу. – 1895. – 20 червня. – Ч. 4. – С. 30; Дрібні вісти. Народні Спілки засновано послідними часами ... // Хлібороб. – 1892. – 1 квітня. – Ч. 7. – С. 56.
- ³¹ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 953. – Арк. 25–40, 54–61; Гість. «Народна Спілка» в Колінках / Гість // Хлібороб. – 1893. – Жовтень. – Ч. 21, 22, 23. – С. 149–150; Дрібні вісти. Народну Спілку закладають в Жукові ... // Хлібороб. – 1893. – 15 лютого. – Ч. 2 і 3. – С. 15; Заложене «Народної Спілки» в Жукові. Допись від селян Жукова // Хлібороб. – 1893. – 1 мая. – Ч. 8 і 9. – С. 49–51; Отворене народної Спілки в Хоцемири [городенківського повіту] // Хлібороб. – 1894. – 1 жовтня. – Ч. 14, 15, 16. – С. 97.
- ³² ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 953. – Арк. 9–16; Участник. Засноване «Народної Спілки» в Гостові / Участник // Хлібороб. – 1893. – Жовтень. – Ч. 21, 22, 23. – С. 152.
- ³³ Дрібні вісти. Народні Спілки заснують ся ... // Хлібороб. – 1893. – 15 серпня. – Ч. 16. – С. 112.
- ³⁴ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 953. – Арк. 1–8, 17–24; Дописи. Радикал. Отворене «Народної Спілки» в Дубках Городенського повіту / Радикал // Хлібороб. – 1894. – 15 квітня і 1 мая. – Ч. 8 і 9. – С. 62–63; Дописи. З Городенського повіту. Нову «Народну Спілку» в Репужинцях, городенського повіту, отворено ... // Хлібороб. – 1894. – 15 марта. – Ч. 6. – С. 40; Отворене «Народної Спілки» в Гарасимові // Хлібороб. – 1894. – 15 мая і 1 червня. – Ч. 10 і 11. – С. 75; Вісти з краю і зі світа. В Гарасимові, повіта городенського відбули ся дня 13. лютого загальні збори «Народної Спілки» // Громадський Голос. Газета для руского народу. – 1898. – 20 лютого. – Ч. 6. – С. 48; Новинки. Народна спілка в Гарасимові Городенського повіту ... // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1899. – 15 марта. – Ч. 6. – С. 48–49; Всячина. 27 Марта відбули ся загальні збори Народної Спілки в Гарасимові городенського пов. // Новий Громадський Голос. Радикальна часопись. – 1904. – 5 мая. – Ч. 6. – С. 46.
- ³⁵ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 953. – Арк. 41–49; Народна Спілка в Пядиках // Хлібороб. – 1894. – 1 жовтня. – Ч. 14, 15, 16. – С. 97–98.
- ³⁶ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 954. – Арк. 5–11; Дрібні вісти. Народні Спілки мають отворитися не забавки в Орельці і в Завалю ... // Хлібороб. – 1895. – 15 лютого. – Ч. 1, 2, 3. – С. 4.
- ³⁷ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 954. – Арк. 19–27.

³⁸ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 954. – Арк. 28–41; Вісти з краю і зі світа. З Чернятина, городенського повіту пишуть ... // Громадський Голос. Газета для руского народу. – 1898. – 10 лютого. – Ч. 5. – С. 40; Рухъ політичний, просвѣтний и економічний руского народу. Въ Городенцекомъ повѣтѣ. Въ Чернятинѣ завязала ся «Народна Сполка» въ роцѣ 1897 ... // Свобода. Письмо політичне, просвѣтне и господарске для народу. – 1898. – 5(17) лютого. – Ч. 6. – С. 46; Дописі. Мурашка. В Чернятині, городенського повіта ... / Мурашка // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1911. – 1 марта. – Ч. 9. – С. 6.

³⁹ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 954. – Арк. 12–18; Дописи. Радикали. Коломия. Камінка велика / Радикали // Новий Громадський Голос. Радикальна часопись. – 1905. – 23 марта. – Ч. 13. – С. 99.

⁴⁰ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 954. – Арк. 42–48; Новинки. «Народні Спілки» відкрито в Снятинськім повіті у Хлібичині пільнім ... // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1899. – 15 січня. – Ч. 2. – С. 16.

⁴¹ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 955. – 45 арк.; 3 радикального руху. В Ілнцях снятинського повіту отворено уже другу «Народну Спілку», а то на т. зв. долішнім (горішнім?) куті // Громадський Голос. Газета для руского народу. – 1898. – 10 мая. – Ч. 14. – С. 106; Дописи. Ілнці коло Заболотова // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1899. – 15 лютого. – Ч. 4. – С. 32; Новинки. З Устя, снятинського повіту. 11-го червня відбули ся у нас загальні збори «Народної Спілки» ... // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1899. – 1 липня. – Ч. 13. – С. 114; Загальні збори Нар. Спілки в Устю пов. снятинського відбули ся 26 січня с. р. ... // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1902. – Лютий. – Ч. 3. – С. 23; Новинки. Січовик. З просвѣтної організації селян. Дня 15. лютого с. р. відбули ся загальні збори «Народної Спілки» в Стедеві, снятинського повіта ... / Січовик // Громадський Голос. Радикальна, політична часопись. – 1907. – 19 лютого. – Ч. 13. – С. 5.

⁴² Новинки. «Народні Спілки» отворено в отсих селах Снятинського повіту ... // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1899. – 15 марта. – Ч. 6. – С. 49.

⁴³ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 956. – Арк. 37–45; Новинки. Нагорняк М. В Залучу снятинського повіту дуже добре розвиває ся «Народна Спілка» ... / Михайло Нагорняк // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1900. – 6 вересня. – Ч. 17. – С. 148.

⁴⁴ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 956. – Арк. 1–9; Новинки. В Видинові снят. пов. відбуло ся дня 26. марта с. р. відкрите Народної Спілки // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1899. – 15 цвітня. – Ч. 8. – С. 66; Дописи. Снятин. Видинів // Новий Громадський Голос. Радикальна часопись. – 1905. – 13. цвітня. – Ч. 16. – С. 123.

⁴⁵ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 956. – Арк. 64–72.

⁴⁶ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 956. – Арк. 73–83; Новинки. Підвисока, снятинського повіту // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1899. – 15 мая. – Ч. 10. – С. 81; Новинки. Підвисока, Снятинського повіту. Загальні збори «Народної Спілки» відбули ся 10-го червня с. р. ... // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1900. – 1 липня. – Ч. 13. – С. 115.

⁴⁷ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 956. – Арк. 55–63.

⁴⁸ Там само. – Арк. 84–94.

⁴⁹ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 956. – Арк. 46–54; Новинки. Кл. Обух [Трильовський К.]. В Завалю, снятинського повіту повторено дня 2. липня с. р. уже другу Н. Спілку а то на «долішнім куті» / Кирило Трильовський // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1899. – 15 липня і 1 серпня. – Ч. 14 і 15. – С. 125–126.

⁵⁰ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 956. – Арк. 28–36; Новинки. Зі Снятинщини пишуть нам ... // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1900. – 1 марта. – Ч. 5. – С. 41; Новинки. Демидче снятинського повіту ... // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1900. – 29 листопада і 6 грудня. – Ч. 29 і 30. – С. 243–244. – С. 243.

⁵¹ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 956. – Арк. 95–104; Новинки. «Народну Спілку» отворено дня 14 січня в селі Туглукові снятинського повіту ... // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1900. – 1 і 15 лютого. – Ч. 3 і 4. – С. 32; Новинки. Хлоп. З Туглукова, снятинський повіт / Хлоп // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1900. – 20 вересня. – Ч. 19. – С. 163; Дописи. З Тулукова доносять ... // Громадський Голос. Радикальна, політична часопись. – 1908. – 17 цвітня. – Ч. 27. – С. 2.

⁵² ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 956. – Арк. 10–18; Народна спілка в Белелуї, снятинського повіту і о. Іван Сінгалевич // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1899. – 15 цвітня. – Ч. 8. – С. 66; Новинки. Народна Спілка в Белелуї / Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1899. – 15 вересня. – Ч. 18. – С. 152.

⁵³ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 956. – Арк. 19–28; Новинки. Очевидець. Вербіж нижний коло Коломиї. 1. липня с. р. відбули ся тут другі з ряду загальні збори читальні «Народної Спілки» / Очевидець // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1900. – 20 вересня. – Ч. 19. – С. 162–163.

⁵⁴ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 956. – Арк. 107–115.

⁵⁵ Дописи. Відкрите «Народної спілки» в Іспасі ... // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1899. – 15 лютого. – Ч. 4. – С. 32–33; Новинки. Загальні збори членів «Нар. Спілки» в Іспасі пов. Коломийського // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1900. – 1 марта. – Ч. 5. – С. 37–38; 3 товариств і зборів. Участник. Загальні збори товариства «Народна Спілка» в Іспасі дол. кут відбули ся дня 12 с. м. ... / Участник // Громадський Голос. Радикальна, політична часопись. – 1908. – 24 цвітня. – Ч. 28. – С. 5; 3 товариств і зборів. М.Л. В Іспасі в долішнім куті відбули ся 21 лютого публичні загальні збори тов-а «Народна Спілка» / Микола Лаврук // Громадський Голос. Радикальна, політична часопись. – 1909. – 3 марта. – Ч. 9. – С. 5; Дописі. Л. В Іспасі відбули ся дня 6. лютого с. р. одинайцяті річні Загальні Збори товариства «Народна Спілка» дол. кут / Лаврук // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1910. – 16 лютого. – Ч. 7. – С. 6.

⁵⁶ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 958. – Арк. 1–9.

⁵⁷ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 957. – Арк. 1–8.

⁵⁸ Там само. – Спр. 959. – Арк. 1–10; Новинки. Народну спілку в Новоселици снятинського повіта відкри-

вають тамошні радикали дня 3. червня н. ст. с. р. // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1900. – 15 мая. – Ч. 10. – С. 91.

⁵⁹ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 960. – Арк. 1–8.

⁶⁰ Там само. – Арк. 9–16; Новинки. В Рудниках снятинського повіту ... // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1900. – 15 і 22 листопада. – Ч. 27 і 28. – С. 231; Дописі. Ск. Пробудила ся зі сну «Народна Спілка» в Рудниках снятинського повіта / Ск. // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1910. – 2 лютого. – Ч. 5. – С. 5; Дописі. З Рудник (пов. Снятин) // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1910. – 9 лютого. – Ч. 6. – С. 5.

⁶¹ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 960. – Арк. 17–24.

⁶² Там само. – Спр. 958. – Арк. 1–9; М.[ихайло] Л.[аврук] Другу «Народну Спілку» в Іспасі п. Коломийського, в горішнім куті відкрито 9/22 1900 року / Михайло Лаврук // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1901. – 14 лютого. – Ч. 8. – С. 64; М.[ихайло] Л.[аврук] З Коломийщини. Дня 26. січня відбули ся загальні збори тов. «Народна Спілка» в Іспасі ... / Михайло Лаврук // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1902. – Лютий. – Ч. 4. – С. 294; Дописі. Член. Коломия. Іспас / Член // Новий Громадський Голос. Радикальна часопись. – 1905. – 23 марта. – Ч. 13. – С. 99; З товариств і зборів. В Іспасі коломийського повіта відбули ся 29. марта с. р. загальні збори «Народної Спілки», горішній кут // Громадський Голос. Радикальна, політична часопись. – 1908. – 17 цвітня. – Ч. 27. – С. 3.

⁶³ Девятий зїзд русько-укр. радикальної партії // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1900. – 1 січня. – Ч. 1. – С. 2–5. – С. 5; Новинки. «Наука», радикальне просвітне товариство для снятинського повіту скликано на 7. новембрия загальні збори до Карлова // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1899. – 1 грудня. – Ч. 23. – С. 196; Новинки. Від повітового просвітного товариства «Наука» в Снятині // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1900. – 1 і 15 лютого. – Ч. 3 і 4. – С. 30.

⁶⁴ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 958. – Арк. 31; Закладайте «Народні Спілки»! // Запорожець. Календар на переступний рік 1904. – Коломия, 1904. – С. 115–118. – С. 115.

⁶⁵ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 957. – Арк. 9–16; Заболотів, 5/2 // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1901. – 21 лютого. – Ч. 9. – С. 72; Дописі. Учасник. Снятин. Заболотів. Загальні збори «Народної Спілки» відбули ся ... / Учасник // Новий Громадський Голос. Радикальна часопись. – 1905. – 9 марта. – Ч. 11. – С. 83.

⁶⁶ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 959. – Арк. 11–12; Дописі. Онишків [Олешків] (пов. Снятин) // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1910. – 16 лютого. – Ч. 7. – С. 5; Новинки. Збори «Народної Спілки» // Громадський Голос. Радикальна, політична часопись. – 1907. – 5 цвітня. – Ч. 25–26. – С. 5.

⁶⁷ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 960. – Арк. 25–32; VII. Загальні Збори «Народної Спілки» в Русові, снятинського повіту // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1909. – 23 червня. – Ч. 25. – С. 3.

⁶⁸ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 960. – Арк. 33–40; Ценява Колом. пов. // Громадський Голос.

Орган русько-української радикальної партії. – 1901. – 14 марта. – Ч. 12. – С. 104.

⁶⁹ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 959. – Арк. 13–20.

⁷⁰ Там само. – Спр. 958. – Арк. 18–25.

⁷¹ Там само. – Арк. 10–17; О.С. Думки на часі. (З Кутів.) / О.С. // Громадський Голос. Радикальна, політична часопись. – 1907. – 26 липня. – Ч. 55. – С. 1–2. – С. 1.

⁷² ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 959. – Арк. 21–29; З Косівщини // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1902. – Марець. – Ч. 6. – С. 47; З товариств і зборів. Дня 5-го цвітня 1908. р. відбули ся Загальні Збори «Нар. Спілки» в Микитинцях // Громадський Голос. Радикальна, політична часопись. – 1908. – 29 мая. – Ч. 35. – С. 3.

⁷³ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 957. – Арк. 27–34.

⁷⁴ Там само. – Спр. 959. – Арк. 39–47; Дописі. Коломия. Підгайчики // Новий Громадський Голос. Радикальна часопись. – 1905. – 13 цвітня. – Ч. 16. – С. 124.

⁷⁵ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 958. – Арк. 55–63.

⁷⁶ Там само. – Спр. 960. – Арк. 41–49; Оповідки. Загальні збори «Народної Спілки» в Семаківцях, пов. Коломия ... // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1910. – 20 липня. – Ч. 29. – С. 6; Дописі. Семаківці, (пов. Коломия) // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1911. – 29 марта. – Ч. 13. – С. 6.

⁷⁷ Там само. – Арк. 35–43.

⁷⁸ Там само. – Спр. 958. – Арк. 38–54.

⁷⁹ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 959. – Арк. 30–38.

⁸⁰ Там само. – Арк. 48–56.

⁸¹ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 959. – Арк. 66–74.

⁸² ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 958. – Арк. 64–72; Дописі. Коломия. Камінки великі // Новий Громадський Голос. Радикальна часопись. – 1905. – 13 цвітня. – Ч. 16. – С. 123.

⁸³ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 957. – Арк. 44–52.

⁸⁴ Там само. – Спр. 960. – Арк. 59–67.

⁸⁵ Там само. – Арк. 50–58.

⁸⁶ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 959. – Арк. 57–65; Дописі. Читальник. Ослави Чорні. Надвірнянщина / Читальник // Новий Громадський Голос. Радикальна часопись. – 1905. – 6 липня. – Ч. 23. – С. 183.

⁸⁷ Там само. – Спр. 957. – Арк. 85–93.

⁸⁸ Там само. – Арк. 94–102.

⁸⁹ Там само. – Спр. 960. – Арк. 91–99; Дописі. Турка, п. Коломия // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1912. – 3 липня. – Ч. 27. – С. 5–6. – С. 5.

⁹⁰ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 957. – Арк. 63–70.

⁹¹ Там само. – Спр. 958. – Арк. 81–88.

⁹² Там само. – Спр. 960. – Арк. 100–107.

⁹³ Там само. – Спр. 957. – Арк. 71–76.

⁹⁴ Там само. – Спр. 958. – Арк. 73–80.

⁹⁵ Там само. – Спр. 960. – Арк. 77–84.

⁹⁶ Там само. – Спр. 958. – Арк. 89–90.

⁹⁷ Там само. – Спр. 959. – Арк. 75–82.

⁹⁸ Там само. – Спр. 957. – Арк. 77–84.

⁹⁹ Там само. – Спр. 960. – Арк. 68–76.

¹⁰⁰ Там само. – Спр. 958. – Арк. 91–98; Новинки. «Нова Народна Спілка» // Громадський Голос. Радикальна, політична часопись. – 1907. – 5 падолиста. – Ч. 82. – С. 4.

- ¹⁰¹ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 957. – Арк. 103–108.
- ¹⁰² Там само. – Спр. 959. – Арк. 83–89.
- ¹⁰³ Там само. – Спр. 958. – Арк. 99–104.
- ¹⁰⁴ Там само. – Спр. 960. – Арк. 85–90.
- ¹⁰⁵ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 961. – Арк. 27–34.
- ¹⁰⁶ Там само. – Арк. 1–6.
- ¹⁰⁷ Там само. – Арк. 35–42.
- ¹⁰⁸ Там само. – Арк. 13–20; 3 товариств і зборів. Перші загальні збори тов. «Народна Спілка» в Кривотулах старих ... // Громадський Голос. Радикальна, політична часопись. – 1909. – 3 марта. – Ч. 9. – С. 4.
- ¹⁰⁹ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 961. – Арк. 7–12.
- ¹¹⁰ Там само. – Арк. 21–26.
- ¹¹¹ Дописі. З Коломийщини // Громадський голос. Радикальна політична часопись. – 1912. – 24 липня. – Ч. 29. – С. 3.
- ¹¹² «Народні Спілки» // Хлібороб. – 1891. – 15 травня. – Ч. 2. – С. 12; Село Киданче і Загальні збори першої «Народної Спілки». (Конець) // Хлібороб. – 1891. – 1 жовтня. – Ч. 6 і 7. – С. 39–40.
- ¹¹³ Збори «Народної Спілки» в Киданчи // Хлібороб. – 1893. – 19 червня. – Ч. 11 і 12. – С. 73–74.
- ¹¹⁴ Збори відпоручників «Народних Спілок» // Хлібороб. – 1893. – 15 мая. – Ч. 10. – С. 61–62.
- ¹¹⁵ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 958. – Арк. 26–37.
- ¹¹⁶ Там само. – Арк. 31.
- ¹¹⁷ Загальні збори «Народних Спілок» відбудуться в Коломиї 22 марта н. ст. в п'ятницю о 10 год. рано в сали «Народного Дому» ... // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1901. – 14 марта. – Ч. 12. – С. 95.
- ¹¹⁸ ЦДІАЛ України. – Ф. 146. – Оп. 58. – Спр. 958. – Арк. 28, 28 зв., 32, 32 зв., 33.
- ¹¹⁹ Там само. – Арк. 32; Виділ тов. «Народних Спілок» у Коломиї вибрано такій ... // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1901. – 28 марта. – Ч. 14. – С. 112.
- ¹²⁰ Загальні збори «Народних Спілок» і Шевченкове свято в Коломиї // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1901. – 28 марта. – Ч. 14. – С. 105–106. – С. 105.
- ¹²¹ Трильовський К. Засновуйте Січи! / Кирило Трильовський // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1901. – 2 мая. – Ч. 19. – С. 150.
- ¹²² Народна Спілка в Заболотіві // Хлібороб. – 1891. – 1 грудня. – Ч. 8, 9, 10. – С. 53.
- ¹²³ Засноване «Нар. Спілки» в Бортниках // Хлібороб. – 1892. – 1 мая. – Ч. 9. – С. 72–73.
- ¹²⁴ Заложене «Народної Спілки» в Жукові. Допис від селян Жукова // Хлібороб. – 1893. – 1 мая. – Ч. 8 і 9. – С. 49–51. – С. 50.
- ¹²⁵ Новинки. «Народні Спілки» отворено в отсих селах Снятинського повіту ... // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1899. – 15 марта. – Ч. 6. – С. 49; Новинки. М.М. Підвисока, снятинського повіту / М.М. // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1900. – 1 цвітня. – Ч. 7. – С. 58.
- ¹²⁶ Харитон В. Будилів / Василь Харитон // Харитон В. Населені пункти Снятинщини: Історичне минуле, культурні традиції, персоналії. – Снятин : Прут Принт, 2010. – С. 67–72. – С. 68.
- ¹²⁷ Новинки. З Устя, снятинського повіту. 11-го червня відбули ся у нас загальні збори «Народної Спілки» ... // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1899. – 1 липня. – Ч. 13. – С. 114.
- ¹²⁸ Новинки. Кл. Обух [Трильовський К.]. В Завалю, снятинського повіту повторено дня 2. липня с. р. уже другу Н. Спілку а то на «долшнім кугі» / Кирило Трильовський // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1899. – 15 липня і 1 серпня. – Ч. 14 і 15. – С. 125–126.
- ¹²⁹ Семенів О. Из Вербіжа нижного п. Коломия 27. січня с. р. відбули ся у нас загальні збори «Народної Спілки» / Олекса Семенів // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1901. – 28 лютого. – Ч. 10. – С. 79.
- ¹³⁰ Іспас, 13/2. Д. 10/2 відбули ся загальні збори «Нар. Спілки» в Іспасі // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1901. – 21 лютого. – Ч. 9. – С. 72.
- ¹³¹ Дня 23. червня відбув ся загальний збір «Народній Спілки» в Завалю ... // Громадський Голос. Газета для руского народу. – 1895. – 20 липня. – Ч. 5. – С. 35.
- ¹³² VII. Загальні Збори «Народної Спілки» в Русові, снятинського повіту // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1909. – 23 червня. – Ч. 25. – С. 3.
- ¹³³ Всебор. Мазепинське свято у формі довірочних зборів відбуло ся дня 11. липня с. р. в Русові повіту снятинського / Всебор // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1909. – 11 серпня. – Ч. 32 і 33. – С. 1.
- ¹³⁴ Дописі. Свій. Русів (пов. Снятин) / Свій // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1910. – 10 серпня. – Ч. 32. – С. 4.
- ¹³⁵ Воля зборів у нас // Народ. – 1892. – 8 і 22 падолиста. – Ч. 20–21. – С. 229–230.
- ¹³⁶ Дрібні вісти. Из Серафинець коло Городенки, ми дістали таке письмо ... // Хлібороб. – 1893. – Жовтень. – Ч. 21, 22, 23. – С. 159.
- ¹³⁷ Заложене «Народної Спілки» в Жукові. Допис від селян Жукова // Хлібороб. – 1893. – 1 мая. – Ч. 8 і 9. – С. 49–51. – С. 49–50.
- ¹³⁸ Дописи. З Городенського повіту. Нову «Народну Спілку» в Репужинцях, городенського повіту, отворено ... // Хлібороб. – 1894. – 15 марта. – Ч. 6. – С. 40.
- ¹³⁹ Дрібні вісти. Колінківський громадянин. З Колінок, Городенського повіту пишуть ... / Колінківський громадянин // Хлібороб. – 1893. – Грудень. – Ч. 24. – С. 169.
- ¹⁴⁰ Письмо зь Городенщини. Подорожний. (Стягане податковъ. Лихи войты. Народъ рухає ся. Рускій языкъ въ громадскомъ урядованю. Нерозумный звичай. Школы) / Подорожний // Батьковщина. – 1894. – 16(28) с'чня. – Ч. 2. – С. 13–14. – С. 13.
- ¹⁴¹ Дописи. З Гарасимова, коло Незвиск // Хлібороб. – 1894. – 1 і 15 лютого. – Ч. 3 і 4. – С. 23–24. – С. 23.
- ¹⁴² Засноване «Нар. Спілки» в Бортниках // Хлібороб. – 1892. – 1 мая. – Ч. 9. – С. 72–73. – С. 72; Допис з Бортник коло Товмача // Хлібороб. – 1892. – 15 мая. – Ч. 10. – С. 81–82.
- ¹⁴³ Дописи. З Гостова. (Товмацкого повіту) // Хлібороб. – 1894. – 15 квітня і 1 мая. – Ч. 8 і 9. – С. 63–65. – С. 63–64.; Дописи. З Гостова. (Товм. Повіту. Конець) // Хлібороб. – 1894. – 15 мая і 1 червня. – Ч. 10 і 11. – С. 76–78.
- ¹⁴⁴ Дописи. Як з нами обходяться // Хлібороб. – 1894. – 15 мая і 1 червня. – Ч. 10 і 11. – С. 78–80. – С. 78–79.

¹⁴⁵ Як з нами поступають. (Із товмацького повіту) // Хлібороб. – 1894. – 15 червня і 1 липня. – Ч. 12 і 13. – С. 87–88.

¹⁴⁶ П'ятий зїзд русько-української радикальної партії // Громадський Голос. Газета для руського народу. – 1896. – 1 жовтня. – Ч. 18. – С. 119–123. – С. 121.

¹⁴⁷ Новинки. Тактика попа В. Баницького проти радикалів // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1899. – 15 липня і 1 серпня. – Ч. 14 і 15. – С. 129.

¹⁴⁸ Дев'ятий зїзд русько-укр. радикальної партії // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1900. – 1 січня. – Ч. 1. – С. 2–5. – С. 4.

¹⁴⁹ Новинки. Усте над Прутом коло Снятина // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1899. – 15 вересня. – Ч. 18. – С. 152.

¹⁵⁰ Новинки. Хлоп. З Туглукова, снятинський повіт / Хлоп // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1900. – 20 вересня. – Ч. 19. – С. 163.

¹⁵¹ Новинки. Празник на «Горі Панській» в Іспасі, коломицького повіту // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1899. – 1 червня. – Ч. 11. – С. 89–90.

¹⁵² Новинки. Тулова, пов. снятинський. 25. серпня устроїли обі читальні Спілки і Просвіти вечерок на честь безсмертного Тараса ... // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1900. – 4 жовтня. – Ч. 21. – С. 184.

¹⁵³ Загальні збори «Народних Спілок» і Шевченкове свято в Коломиї // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1901. – 28 марта. – Ч. 14. – С. 105–106.

¹⁵⁴ Дописі. Л. З Іспаса (пов. Коломия) / Лаврук // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1910. – 6 цвітня. – Ч. 14. – С. 5.

¹⁵⁵ Оповідки. Товариство «Народна Спілка» в Кутах устроює в неділю 25. падолиста ... аматорське представлене ... // Громадський Голос. Радикально-політична часопись. – 1906. – 23 падолиста. – Ч. 81. – С. 4.

¹⁵⁶ Дрібні вісти. Народна Спілка в Трофанівці купує собі дім з огородом ... // Хлібороб. – 1892. – 15 жовтня. – Ч. 20. – С. 156.

¹⁵⁷ Письмо зь Городенщини. Подорожний. (Стягане податковъ. Лихи войты. Народъ рухає ся. Рускій языкъ въ громадскомъ урядованю. Нерозумный звичай. Школы) / Подорожний // Батьковщина. – 1894. – 16(28) с?чня. – Ч. 2. – С. 13–14. – С. 14; Вѣсти зь краю. Учасники. Зь Городенського. (Збори «Народной Сполки» въ Серафимцахъ) / Учасники // Батьковщина. – 1894. – 16(28) мая. – Ч. 9. – С. 69.

¹⁵⁸ Дописи. З Тулукова доносять ... // Громадський Голос. Радикальна, політична часопись. – 1908. – 17 цвітня. – Ч. 27. – С. 2.

© **Андрей КОРОЛЬКО**
(Ивано-Франковск)

**«КОЛОМЫЙСКОЕ ОБЩЕСТВО
НАРОДНЫХ СОЮЗОВ»: ИДЕОЛОГИЧЕСКИЕ
ПРИНЦИПЫ И ПРАКТИЧЕСКАЯ
ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ЕЁ ПОДРАЗДЕЛЕНИЙ НА
ПОКУТЬЕ (КОНЕЦ XIX – НАЧАЛО XX В.)**

В статтє освещено деятельность «Коломыйского общества Народных союзов» и его подразделений на Покутье в конце XIX – начале XX в. Обращено внимание на истоки создания «Народных союзов» в

крае, охарактеризовано устав Коломыйского центрального подразделения общества, показано сеть ячеек «Коломыйского общества Народных союзов» на Покутье, рассмотрено вклад руководителей в создание и практическую работу подразделений «Коломыйского общества Народных союзов», проанализировано препятствия власти в организации низовых ячеек общества, прослежено культурно-просветительскую деятельность «Народных союзов».

Ключевые слова: «Народный союз», «Коломыйское общество Народных союзов», Покутье, радикалы, регистрация общества, собрание делегатов, культурно-просветительская работа.

© **Andriy KOROL'KO**
(Ivano-Frankivsk)

**«KOLOMYIA SOCIETY OF PEOPLE'S
UNIONS»: IDEOLOGICAL PRINCIPLES AND
PRACTICE OF ITS BRANCHES IN POKUTTIA
(LATE 19th – EARLY 20th CENTURIES)**

The activity of «Kolomyia society of people's unions» and its branches in Pokuttia during late 19th – early 20th centuries is highlighted in the article. Attention is paid to the preconditions of «People's Unions» creation, the statute of Kolomyia central branch of the society is described, network of «Kolomyia society of People's Unions» branches in Pokuttia is shown. It is observed the contribution of leaders in creating and practical work of «Kolomyia society of people's unions» branches, analyzed the obstacles of authority in society, cultural and educational activities of «People's Unions» are depicted.

Key words: «People's Unions», «Kolomyia society of People's Unions», Pokuttia, radicals, society registration, meetings of delegates, cultural and educational work.

УДК 94(477)

Тетяна ПАНФІЛОВА
(Львів)

**ПОЧАТКИ ПОЛІТИЧНОЇ СТРУКТУРИЗАЦІЇ
УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ГАЛИЧИНИ
(XIX ст.)**

Стаття про етапи формування і становлення українських політичних партій Східної Галичини та їх роль у національно-визвольному русі й боротьбі за державну незалежність і соборність України.

Ключові слова: Східна Галичина, політичні партії, громадянське суспільство, національна свідомість, національно-патріотичний рух, консолідація.

Початком формування партійних структур у Східній Галичині можна вважати Головну руську раду, створену у травні 1848 р. У подальшому український політичний рух презентували дві політич-